

Asia: VN/18098/2025

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Muu järjestö tai yhdistys

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Esityksen tavoitteet ovat pääosin kannatettavia. On myönteistä, että lastensuojelulainsäädäntöä uudistetaan kokonaisuutena, lapsen oikeuksien toteutumista pyritään vahvistamaan sekä palvelujärjestelmää selkeyttämään. Erityisen tärkeää on lapsen osallisuuden, oikeusturvan sekä laadukkaan sijaishuollon kehittäminen.

Esitys ei kuitenkaan riittävällä tavalla huomioi lapsen oikeutta säilyttää yhteys molempiin vanhempiinsa eikä tunnista vieraannuttamista lapsen hyvinvointia vaarantavana asiana. Lakiluonnoksesta puuttuvat säännökset ja toimintamallit tilanteisiin, joissa lapsen yhteys vanhempaansa heikkenee tai katkeaa joko huoltoriitojen yhteydessä tai sijaishuollon aikana. Tämä on merkittävä puute, koska lapsen oikeus perhesuhteisiin kuuluu keskeisiin perus- ja ihmisoikeuksiin.

Isät Lasten Asialla ry katsoo, että lapsen pitkäaikainen tapaamattomuus toisen vanhempansa kanssa tulisi tunnistaa lastensuojelulliseksi huolenaiheeksi ja vieraannuttamistilanteissa lasta syvästi vahingoittavaksi henkiseksi väkivallaksi. Viranomaisilla tulisi olla velvollisuus arvioida tilanteen vaikutuksia lapseen ja ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin lapsen ja vanhemman välisen suhteen tukemiseksi ja palauttamiseksi aina, kun se on lapsen edun mukaista.

Samoin sijaishuollossa tulisi nykyistä vahvemmin velvoittaa viranomaisia, sijaisperheitä ja muita toimijoita tukemaan lapsen yhteyksiä biologisiin vanhempiinsa sekä tunnistamaan mahdolliset

vieraannuttaminen. Ilman tällaisia täsmennyksiä lakiehdotus ei kaikilta osin turvaa lapsen oikeutta perhesuhteisiin eikä vastaa riittävästi käytännössä havaittuihin ongelmiin.

Näillä täydennyksillä esitys olisi kokonaisuutena kannatettava. Nykyisessä muodossaan esitystä tulisi tältä osin täydentää ennen lain säätämistä.

2. Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Ehdotukset vastaavat pääosin esityksen tavoitteita. Lakiluonnos sisältää useita uudistuksia, joiden tavoitteena on vahvistaa lapsen oikeuksien toteutumista, selkeyttää palvelujärjestelmää, parantaa lastensuojelun laatua sekä vahvistaa lapsen osallisuutta ja oikeusturvaa. Näiltä osin ehdotetut muutokset tukevat asetettuja tavoitteita.

Esityksessä on kuitenkin puutteita lapsen perhesuhteiden suojaamisen näkökulmasta. Vaikka tavoitteena on turvata lapsen etu ja tukea läheisten ihmissuhteiden säilymistä, lakiluonnoksessa ei riittävästi tunnisteta tilanteita, joissa lapsen yhteys vanhempaansa heikkenee tai katkeaa ulkopuolisen vaikuttamisen seurauksena. Vieraannuttamista ei tunnisteta lapsen hyvinvointia vaarantavana asiana eikä sen ehkäisemiseen tai korjaamiseen esitetä konkreettisia toimintamalleja.

Eriyisenä puutteena pidämme sitä, ettei lapsen pitkäaikaista tapaamattomuutta toisen vanhempansa kanssa tunnisteta mahdollisena lastensuojelullisena huolenaiheena. Käytännössä lapsen oikeus molempiin vanhempiinsa voi vaarantua ilman, että viranomaisilla on velvollisuutta arvioida tilanteen vaikutuksia lapseen tai ryhtyä toimenpiteisiin yhteyden palauttamiseksi.

Myös sijaishuollossa tapahtuva vieraannuttaminen jää esityksessä huomioimatta. Mikäli lapsen yhteydet biologisiin vanhempiinsa heikkenevät sijoituksen aikana ilman lapsen etuun perustuvia syitä, vaarantuu yksi lastensuojelun keskeisistä tavoitteista eli lapsen perhesuhteiden säilyminen ja mahdollinen jälleenyhdistäminen.

Isät Lasten Asialla ry katsoo, että esityksen tavoitteiden täysimääräinen toteutuminen edellyttää vieraannuttamisen tunnistamista sekä huoltoriitojen että sijaishuollon yhteydessä sekä viranomaisten velvollisuutta arvioida ja tukea lapsen suhdetta molempiin vanhempiinsa aina, kun se on lapsen edun mukaista. Näillä täydennyksillä ehdotukset vastaisivat nykyistä paremmin esityksen omia tavoitteita lapsen oikeuksien, osallisuuden ja perhesuhteiden turvaamisesta.

3. Mikä seuraavista vaihtoehtoista olisi mielestänne tarkoituksenmukaisin tapa järjestää sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välinen rajapinta? Valitkaa yksi ja perustelkaa vastauksenne.

Rajatumpi uudistus (esim. pelkkä ilmoitus- ja arviointikäytäntöjen täsmentäminen)

Perustelut tiiviisti

Pidämme tärkeänä, että sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välistä rajapintaa selkeytetään erityisesti palvelutarpeen arvioinnin, ilmoitusmenettelyjen ja vastuiden osalta. Nykyisessä järjestelmässä esiintyy alueellisia eroja ja epäselvyyksiä, jotka voivat viivästyttää lapsen tarvitseman tuen saamista.

Emme kuitenkaan pidä tarkoituksenmukaisena lastensuojelun ja yleisten sosiaalipalveluiden rajojen laajamittaista yhdistämistä. Lastensuojelu sisältää merkittävää julkisen vallan käyttöä sekä puuttumista lapsen ja perheen perusoikeuksiin, minkä vuoksi sen tulee säilyä omana selkeästi tunnistettavana erityispalvelunaan. Liian laaja integraatio voi heikentää lastensuojelun erityisosaamista, vastuiden selkeyttä sekä lapsen oikeusturvaa.

Rajatumpi uudistus mahdollistaisi käytännön ongelmien korjaamisen säilyttäen samalla lastensuojelun erityisluonteen. Erityisen tärkeää on varmistaa, että lapsen tilanteen arvioinnissa tunnistetaan myös sellaiset hyvinvointia vaarantavat asiat, kuin vanhemmasta vieraannuttaminen, pitkäaikainen yhteydenpidon estyminen sekä lapsen perhesuhteiden katkeaminen. Näiden tulee olla arvioitavissa riippumatta siitä, käsitelläänkö asiaa sosiaalihuollon yleisissä palveluissa vai lastensuojelussa.

Pidämme tärkeänä, että viranomaisilla säilyy selkeä velvollisuus ryhtyä toimenpiteisiin silloin, kun lapsen oikeus molempiin vanhempiinsa tai muihin läheisiin ihmissuhteisiin vaarantuu. Tämän tavoitteen toteuttaminen edellyttää ennen kaikkea arviointi- ja ilmoituskäytäntöjen kehittämistä eikä välttämättä laajaa rakenteellista uudistusta.

4. Lausuntopalaute lukuun 1 (Yleiset säännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 1 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Isät Lasten Asialla ry pitää luvun 1 yleisiä säännöksiä pääosin onnistuneina. On myönteistä, että lain lähtökohdaksi on asetettu lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeuksien toteutuminen sekä lapsen osallisuuden vahvistaminen. Yleiset säännökset luovat tärkeän perustan koko lain soveltamiselle.

Yhdistys katsoo kuitenkin, että lapsen oikeutta perhesuhteisiin tulisi korostaa nykyistä vahvemmin. Lapsen edun arvioinnissa tulee huomioida lapsen oikeus säilyttää yhteys molempiin vanhempiinsa sekä muihin hänelle tärkeisiin läheisiin henkilöihin, ellei yhteydenpidon rajoittamiselle ole lapsen turvallisuuden tai hyvinvointiin liittyviä painavia perusteita.

Luvun yleisissä säännöksissä tulisi tunnistaa myös riski lapsen vieraannuttamisesta vanhemmastaan tai muista läheisistään. Käytännössä lapsen ja vanhemman välinen suhde voi heikentyä sekä huoltoriitojen että sijaishuollon aikana ilman, että vieraannuttamista tunnistetaan lapsen kehitystä ja hyvinvointia vaarantavana tekijänä. Lapsen identiteetin, juurien ja perhesuhteiden säilyminen on olennainen osa lapsen etua.

Pidämme tärkeänä, että lain yleisiin periaatteisiin kirjataan nykyistä selvemmin viranomaisten velvollisuus tukea lapsen läheissuhteiden säilymistä ja tarvittaessa niiden palauttamista. Tämä koskee erityisesti tilanteita, joissa lapsi ei tapaa toista vanhempaansa pitkäaikaisesti ilman lapsen etuun perustuvaa syytä.

Lisäksi yhdistys pitää tärkeänä, että lapsen osallisuutta koskevia säännöksiä sovellettaessa varmistetaan lapsen mahdollisuus muodostaa näkemyksensä ilman painostusta tai yksipuolista vaikuttamista. Lapsen mielipiteen kuuleminen on keskeinen oikeusturvatekijä, mutta samalla on huolehdittava siitä, että lapsella on tosiasiallinen mahdollisuus ylläpitää suhteita molempiin vanhempiinsa ja muihin läheisiinsä ennen hänen mielipiteensä arviointia.

Yleiset säännökset muodostavat hyvän perustan uudelle laille, mutta lapsen perhesuhteiden suoja, yhteydenpidon merkitystä ja vieraannuttamisen ehkäisemistä tulisi vahvistaa, jotta lain tavoitteet lapsen oikeuksien ja kokonaisvaltaisen edun toteutumisesta toteutuisivat täysimääräisesti käytännössä.

5. Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla muutoksella olevan lastensuojelun asiakkuuden alkamiseen ja päättymiseen?

Ehdotetulla muutoksella voi olla sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia lastensuojelun asiakkuuden alkamiseen ja päättymiseen riippuen siitä, miten uudistusta käytännössä toimeenpannaan.

Myönteisenä vaikutuksena voidaan pitää sitä, että sosiaalihuollon ja lastensuojelun välisten rajojen selkeytyminen voi helpottaa lasten ja perheiden pääsyä oikean palvelun piiriin. Tämä voi vähentää tilanteita, joissa lapsi siirtyy tarpeettomasti lastensuojelun asiakkaaksi silloin, kun hänen tarpeisiinsa voidaan vastata sosiaalihuollon yleisillä palveluilla. Samalla lastensuojelun voimavaroja voidaan kohdentaa nykyistä paremmin niihin tilanteisiin, joissa lapsen kasvu, kehitys tai turvallisuus on aidosti vaarantunut.

Riskinä kuitenkin on, että lastensuojelun asiakkuuden kynnyksessä liian korkeaksi ja osa lapsista jää ilman riittävää suojelua. Erityisesti sellaiset tilanteet, joissa lapsen hyvinvointi vaarantuu vähitellen perhesuhteiden ongelmien, pitkäkestoisten vanhempien konfliktien tai vieraannuttamisen seurauksena, voivat jäädä tunnistamatta, mikäli arvioinnissa painottuvat ensisijaisesti välittömät turvallisuusuhat.

Yhdistys katsoo, että lapsen pitkäaikainen yhteydenpidon katkeaminen toiseen vanhempaansa tai muu merkittävä perhesuhteiden vaarantuminen tulee voida ottaa huomioon myös lastensuojelun tarpeen arvioinnissa. Mikäli tällaisia tilanteita ei tunnisteta riittävän varhaisessa vaiheessa, saattaa lastensuojelun asiakkuus joko jäädä alkamatta silloin, kun lapsi tarvitsisi tukea, tai päättyä ennen kuin lapsen oikeus turvallisiin ja toimiviin perhesuhteisiin on tosiasiallisesti turvattu.

Pidämme tärkeänä, että asiakkuuden alkamista ja päättymistä koskevissa ratkaisuisa arvioidaan lapsen kokonaistilannetta laajasti. Arvioinnissa tulee huomioida fyysisen turvallisuuden lisäksi lapsen emotionaalinen hyvinvointi, identiteetin kehitys sekä oikeus säilyttää merkitykselliset suhteet vanhempiinsa ja muihin läheisiin henkilöihin.

Uudistuksen onnistuminen riippuu pitkälti siitä, kuinka hyvin palvelutarpeen arvioinnissa tunnistetaan myös sellaiset lapsen kehitystä vaarantavat tekijät, jotka eivät välttämättä näy välittömänä turvallisuusuhkana mutta voivat aiheuttaa merkittäviä pitkäaikaisia haittoja lapsen hyvinvoinnille.

6. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää koskevan asiakasmitoituksen joustavoittamisesta mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Isät Lasten Asialla ry suhtautuu varauksellisesti ehdotukseen lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää koskevan asiakasmitoituksen joustavoittamisesta.

Ymmärrämme tarpeen ottaa huomioon alueelliset erot, henkilöstön saatavuus sekä erilaiset asiakastilanteet. Joustavuus voi joissakin tilanteissa helpottaa palvelujen järjestämistä ja ehkäistä tilanteita, joissa lain asettamia mitoituksia ei pystytä käytännössä täyttämään henkilöstöpulan vuoksi.

Pidämme kuitenkin erittäin tärkeänä, ettei joustavoittaminen johda asiakasmäärien tosiasialliseen kasvuun tavalla, joka heikentää lasten oikeusturvaa tai sosiaalityön laatua. Lastensuojelun asiakkaana olevat lapset tarvitsevat usein pitkäjänteistä, henkilökohtaista ja luottamuksellista työskentelyä. Riittävä aika lapsen, vanhempien ja muiden läheisten kohtaamiseen on välttämätön edellytys lapsen tilanteen asianmukaiselle arvioinnille.

Erytisen huolestuttavaa olisi, jos kasvavat asiakasmäärät vähentäisivät mahdollisuuksia tunnistaa sellaisia lapsen hyvinvointia vaarantavia tekijöitä kuin pitkittyneet perheristiriidat, vanhemmasta vieraannuttaminen, yhteydenpidon estyminen tai muut lapsen läheisiin ihmissuhteisiin liittyvät ongelmat. Näiden selvittäminen edellyttää usein aikaa, jatkuvuutta ja perusteellista perehtymistä lapsen tilanteeseen.

Mikäli asiakasmitoitusta joustavoitetaan, tulee samalla varmistaa, että lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on tosiasialliset mahdollisuudet tavata lasta riittävän usein, ylläpitää yhteyttä vanhempiin ja muihin läheisiin sekä seurata lapsen tilanteen kehittymistä. Joustavuuden tulee perustua lapsen tarpeisiin eikä ensisijaisesti järjestelmän resurssipaineisiin.

Yhdistys katsoo, että asiakasmitoituksen joustavoittaminen voi olla hyväksyttävää vain, mikäli samalla luodaan riittävät laadulliset takeet lapsen oikeuksien, osallisuuden ja yksilöllisen tuen toteutumiseksi. Muussa tapauksessa on vaarana, että uudistus heikentää lastensuojelun vaikuttavuutta ja lasten oikeusturvaa.

7. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävistä kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Isät Lasten Asialla ry pitää ehdotusta lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävistä pääosin kannatettavana. On tärkeää, että lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän vastuu lapsen tilanteen kokonaisarviointista, lapsen edun toteutumisen seurannasta sekä eri toimijoiden yhteistyön koordinoinnista säilyy selkeänä ja vahvana.

Pidämme erityisen tärkeänä, että lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on riittävät mahdollisuudet tavata lasta henkilökohtaisesti, muodostaa oma käsityksensä lapsen tilanteesta sekä arvioida lapsen näkemyksiä riippumattomasti. Lapsen oikeusturvan kannalta on olennaista, ettei arviointi perustu yksinomaan muiden toimijoiden tai läheisten antamaan tietoon.

Yhdistys katsoo kuitenkin, että tehtävien yhteydessä tulisi nykyistä selvemmin korostaa lapsen läheissuhteiden arviointia ja tukemista. Sosiaalityöntekijällä tulisi olla velvollisuus seurata lapsen yhteydenpidon toteutumista vanhempiinsa, sisaruksiinsa ja muihin läheisiin henkilöihin sekä arvioida, toteutuuko lapsen oikeus merkityksellisiin perhesuhteisiin käytännössä.

Käytännön työssä olisi tärkeää tunnistaa myös tilanteet, joissa lapsen ja vanhemman välinen suhde heikkenee tai katkeaa ilman lapsen etuun perustuvaa syytä. Tällaisia tilanteita voi esiintyä niin vanhempien välisissä pitkittyneissä ristiriidoissa kuin sijaishuollon aikana. Sosiaalityöntekijällä tulisi olla selkeä vastuu arvioida mahdollisia vieraannuttamisen piirteitä sekä tarvittaessa käynnistää tukitoimia lapsen ja vanhemman välisen suhteen säilyttämiseksi tai palauttamiseksi.

Pidämme tärkeänä myös sitä, että lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtäviin kuuluu aktiivinen jälleenyhdistämisen edellytysten arviointi silloin, kun lapsi on sijoitettuna kodin

ulkopuolelle. Tämä edellyttää säännöllistä yhteydenpitoa sekä lapseen että vanhempiin ja suunnitelmallista työskentelyä perhesuhteiden ylläpitämiseksi.

Ehdotus on kokonaisuutena kannatettava, mutta lapsen oikeutta perhesuhteisiin sekä sosiaalityöntekijän vastuuta niiden suojaamisessa tulisi vahvistaa nykyistä selkeämmin lain perusteluissa ja soveltamiskäytännöissä.

8. Lausuntopalaute luvusta 3 (Lastensuojelun järjestäminen ja kustannusvastuu): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 3 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta sekä vaikutuksista.

Isät Lasten Asialla ry pitää tärkeänä, että lastensuojelun järjestämisvastuuta ja kustannusvastuuta koskeva sääntely on mahdollisimman selkeää ja yhdenmukaista koko maassa. Lapsen tarvitseman tuen saatavuus ei saa riippua hyvinvointialueiden välisistä tulkintaeroista tai taloudellisista intresseistä.

Pidämme myönteisenä, että sääntelyä pyritään selkeyttämään ja vastuita täsmentämään. Käytännössä vastuiden epäselvyydet voivat johtaa viivästyksiin palvelujen järjestämisessä sekä tilanteisiin, joissa lapsen tarpeet jäävät hallinnollisten rajakysymysten varjoon. Lastensuojelun päätöksenteon tulee perustua lapsen etuun eikä kustannusvastuun jakautumiseen eri toimijoiden välillä.

Yhdistys korostaa, että järjestämisvastuuta koskevissa ratkaisuissa tulee kiinnittää erityistä huomiota lapsen läheissuhteiden säilymiseen. Sijoituspaikkaa valittaessa ja palveluita järjestettäessä tulee huomioida lapsen mahdollisuudet ylläpitää yhteyttä vanhempiinsa, sisaruksiinsa ja muihin läheisiin henkilöihin. Liian kauas lapsen luonnollisesta kasvuympäristöstä tehtävät sijoitukset voivat vaikeuttaa yhteydenpitoa ja heikentää jälleenyhdistämisen edellytyksiä.

Käytännössä olisi tärkeää varmistaa, ettei kustannusvastuu ohjaa ratkaisuja tavalla, joka heikentää lapsen oikeutta läheisiin ihmissuhteisiin. Taloudelliset tekijät eivät saa johtaa esimerkiksi siihen, että lapsen yhteydenpidon tukemiseen, tapaamisten järjestämiseen tai perheen jälleenyhdistämistä tukeviin palveluihin kohdennetaan riittämättömästi resursseja.

Yhdistys pitää tärkeänä myös sitä, että hyvinvointialueiden välinen yhteistyö toimii tehokkaasti silloin, kun lapsi, vanhemmat ja sijoituspaikka sijaitsevat eri alueilla. Vastuiden hajautuminen ei saa johtaa siihen, että lapsen tilanteen kokonaisvastuu jää epäselväksi tai että vanhempien mahdollisuudet osallistua lapsen asioiden suunnitteluun heikkenevät.

Kokonaisuutena luvun tavoitteet ovat kannatettavia. Sääntelyn käytännön toimivuuden kannalta on kuitenkin olennaista varmistaa, että hallinnolliset ja taloudelliset järjestelyt tukevat lapsen oikeutta pysyviin perhesuhteisiin, yhteydenpitoon läheistensä kanssa sekä mahdollisuutta jälleenyhdistymiseen silloin, kun se on lapsen edun mukaista.

9. Lausuntopalaute luvusta 4: Onko ehdotus, jonka mukaan lupa lapsen tutkimiseen annettaisiin jatkossa hyvinvointialueen viranhaltijan päätöksellä hallinto-oikeuden sijaan, mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Isät Lasten Asialla ry suhtautuu ehdotukseen varauksellisesti.

Ymmärrämme tavoitteen päätöksenteon nopeuttamisesta ja hallinnollisen menettelyn keventämisestä tilanteissa, joissa lapsen tutkiminen on tarpeen lapsen tilanteen arvioimiseksi. Lapsen tarvitsemien tutkimusten toteuttamisen tulee olla mahdollisimman sujuvaa ja oikea-aikaista.

Samalla on kuitenkin huomattava, että kyseessä on merkittävä puuttuminen lapsen ja perheen oikeuksiin. Tämän vuoksi päätöksentekoon liittyvien oikeusturvatakeiden tulee olla erityisen vahvoja. Hallinto-oikeuden ennakkollinen päätös on tarjonnut riippumatonta ulkopuolista oikeudellista valvontaa tilanteissa, joissa lapsen huoltajat vastustavat tutkimusta.

Mikäli päätösvalta siirretään hyvinvointialueen viranhaltijalle, tulee samalla varmistaa riittävät oikeusturvamekanismit, kuten päätösten huolellinen perusteluvelvollisuus, tehokas muutoksenhaku sekä päätöksenteon riippumattomuus suhteessa muihin lastensuojeluprosessissa mukana oleviin toimijoihin.

Yhdistys pitää erityisen tärkeänä, että tutkimista koskevaa toimivaltaa käytetään vain silloin, kun tutkimus on välttämätön lapsen tilanteen selvittämiseksi eikä tarvittavaa tietoa ole mahdollista saada lievemmin keinoin. Tutkimuksen tarkoituksen, laajuuden ja välttämättömyyden tulee olla lapselle, huoltajille ja muille asianosaisille mahdollisimman selkeästi perusteltu.

Lisäksi korostamme, että tutkimusten yhteydessä tulee arvioida lapsen kokonaistilannetta laajasti. Arvioinnissa tulee huomioida myös lapsen läheissuhteet, vanhempien välinen yhteistyö, mahdolliset yhteydenpidon ongelmat sekä lapsen oikeus säilyttää suhteensa molempiin vanhempiinsa.

Ehdotus voi olla kannatettava, mikäli samalla varmistetaan, ettei lapsen ja huoltajien oikeusturva heikkene nykyisestä. Ilman riittäviä riippumattomia valvonta- ja muutoksenhakekeinoja päätösvallan siirtäminen hallinto-oikeudelta hyvinvointialueen viranhaltijalle voi kuitenkin lisätä riskiä oikeusturvan heikkenemisestä.

10. Selkiyttävätkö luvun 4 ehdotukset lastensuojelun päätöksentekosäätelyä?

Kyllä

Perustelut tiiviisti

Luvun 4 ehdotukset selkiyttävät päätöksentekosäätelyä täsmentämällä toimivaltuuksia, vastuunjakoa ja menettelyjä. Selkeämpi säätely voi parantaa päätöksenteon yhdenmukaisuutta eri hyvinvointialueilla sekä vahvistaa lasten, vanhempien ja muiden asianosasten oikeusturvaa. Uudistuksen onnistumisen edellytyksenä on kuitenkin, että päätöksenteon läpinäkyvyys, huolellinen perusteleminen sekä muutoksenhaun mahdollisuudet säilyvät riittävinä. Lisäksi päätöksenteossa tulee huomioida lapsen oikeus perhesuhteisiin ja yhteydenpitoon läheistensä kanssa osana lapsen edun kokonaisarviointia.

11. Lausuntopalaute luvusta 5: Onko ehdotus edunvalvojan palkkioiden ja kulukorvausten rajaamisesta ja yhdenmukaistamisesta valtioneuvoston asetuksella mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia (etenkin taloudellisia) arvioitte ehdotetulla säätelyllä olevan?

Isät Lasten Asialla ry pitää edunvalvojien palkkioiden ja kulukorvausten perusteiden valtakunnallista yhdenmukaistamista lähtökohtaisesti kannatettavana. Yhtenäinen säätely voi lisätä järjestelmän

läpinäkyvyyttä, yhdenvertaisuutta ja ennakoitavuutta sekä vähentää alueellisia eroja korvauskäytännöissä.

Taloudellisesta näkökulmasta ehdotuksella voi olla kustannuksia hillitseviä vaikutuksia, mikäli palkkioiden määräytymisperusteet yhdenmukaistuvat ja korvauskäytännöt selkeytyvät. Tämä voi helpottaa hyvinvointialueiden talouden suunnittelua ja vähentää hallinnollista työtä.

Yhdistys suhtautuu kuitenkin varauksellisesti palkkioiden rajaamiseen, mikäli seurauksena on edunvalvontatehtävien houkuttelevuuden heikkeneminen tai pätevien edunvalvojen saatavuuden vaikeutuminen. Lastensuojelun edunvalvonta on vaativa oikeusturvatehtävä, joka edellyttää aikaa, asiantuntemusta ja riippumatonta harkintaa. Liian matalat korvaukset voivat vähentää tehtävään hakeutuvien ammattilaisten määrää tai heikentää mahdollisuuksia käyttää tehtävään riittävästi aikaa.

Pitkällä aikavälillä mahdolliset säästöt voivat jäädä vähäisiksi, mikäli edunvalvonnan laadun heikkeneminen johtaa lisääntyneisiin valituksiin, pidempiin prosesseihin tai lapsen edun puutteelliseen toteutumiseen. Laadukas edunvalvonta voi puolestaan ehkäistä virheellisiä ratkaisuja ja siten vähentää myöhempiä kustannuksia.

Yhdistys pitää tärkeänä, että korvausjärjestelmä huomioi myös vaativat ja pitkäkestoiset tapaukset. Edunvalvojalla tulee olla tosiasiallinen mahdollisuus tavata lasta riittävästi, perehtyä asian taustaan sekä arvioida lapsen kokonaistilannetta, mukaan lukien lapsen suhteet vanhempiinsa ja muihin läheisiin henkilöihin.

Kokonaisuutena ehdotuksen vaikutukset voivat olla myönteisiä kustannusten ennakoitavuuden ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Samalla on kuitenkin varmistettava, etteivät taloudelliset säästöt johda edunvalvonnan laadun, riippumattomuuden tai saatavuuden heikkenemiseen. Näistä syistä pidämme ehdotusta osittain kannatettavana.

Muut mahdolliset huomiot lastensuojelun edunvalvontaa koskevasta sääntelykokonaisuudesta?

Isät Lasten Asialla ry pitää tärkeänä, että lastensuojelun edunvalvontaa koskevaa sääntelyä kehitetään siten, että lapsen oikeusturva vahvistuu ja edunvalvojan rooli säilyy aidosti riippumattomana suhteessa kaikkiin osapuoliin.

Käytännössä edunvalvojen tehtävissä on suuria eroja sekä alueellisten käytäntöjen että tehtävän sisällön osalta. Yhdistys pitää tärkeänä, että edunvalvojan tehtävän sisältöä, toimivaltuuksia ja velvollisuuksia täsmennetään valtakunnallisesti yhdenmukaisen käytännön varmistamiseksi.

Erytystä huomiota tulisi kiinnittää tilanteisiin, joissa lapsen näkemykset ovat muodostuneet pitkään jatkuneiden perheristiriitojen, yhteydenpidon estymisen tai mahdollisen vieraannuttamisen vaikutuksesta. Näissä tilanteissa edunvalvojan tehtävänä ei tulisi olla pelkästään lapsen ilmaiseman mielipiteen välittäminen, vaan myös lapsen kokonaisedun arviointi sekä sen selvittäminen, ovatko lapsen mahdollisuudet muodostaa näkemyksensä olleet aidosti vapaat ja tasapainoiset.

Yhdistys pitää tärkeänä, että edunvalvojille tarjotaan riittävä koulutus lapsen kehityksestä, kiintymyssuhteista, perhesuhteiden merkityksestä sekä vieraannuttamisen tunnistamisesta. Tämä on olennaista erityisesti tilanteissa, joissa lapsen ja vanhemman välinen suhde on heikentynyt tai katkennut pitkän ajan kuluessa.

Lisäksi olisi perusteltua vahvistaa edunvalvojan velvollisuutta arvioida lapsen yhteydenpidon toteutumista vanhempiinsa, sisaruksiinsa ja muihin läheisiin henkilöihin. Lapsen etua ei tule

tarkastella ainoastaan nykyhetken näkökulmasta, vaan myös suhteessa lapsen pitkän aikavälin identiteetin kehitykseen, juurien tuntemiseen ja pysyvien ihmissuhteiden säilymiseen.

Yhdistys korostaa myös, että edunvalvonnan käyttöä tulisi seurata valtakunnallisesti. Tietoa tulisi kerätä muun muassa edunvalvojien määristä, tehtävien kestosta, kustannuksista, päätöksenteon vaikutuksista sekä lasten ja perheiden kokemuksista. Tämä mahdollistaisi järjestelmän vaikuttavuuden arvioinnin ja kehittämisen tulevaisuudessa.

Kokonaisuutena edunvalvonnan tulee toimia ennen kaikkea lapsen oikeuksien turvaajana. Sääntelyssä tulisi varmistaa, että lapsen oikeus molempiin vanhempiinsa, läheisiin ihmissuhteisiin sekä tasapainoiseen identiteetin kehitykseen huomioidaan johdonmukaisesti osana lapsen edun arviointia.

12. Muu lausuntopalaute luvusta 5 (Lapsen osallisuus): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 5 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Isät Lasten Asialla ry pitää erittäin tärkeänä, että lapsen osallisuutta vahvistetaan lastensuojelussa. Lapsella tulee olla aito mahdollisuus tulla kuulluksi, saada tietoa omasta asiastaan sekä osallistua itseään koskevien ratkaisujen valmisteluun ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Lapsen osallisuus on keskeinen osa lapsen oikeusturvaa ja YK lapsen oikeuksien sopimuksen toteutumista.

Yhdistys korostaa kuitenkin, että lapsen osallisuutta koskevassa sääntelyssä tulee huomioida nykyistä paremmin lapsen mielipiteen muodostumiseen vaikuttavat olosuhteet. Lapsen ilmaisema näkemys ei aina yksin kerro lapsen kokonaisedusta, erityisesti tilanteissa, joissa lapsi on ollut pitkään yhden vanhemman, sijoituspaikan tai muiden aikuisten vaikutuspiirissä ilman tasapainoista yhteyttä kaikkiin hänelle merkityksellisiin läheisiin.

Käytännössä on tärkeää varmistaa, että lapsella on mahdollisuus muodostaa näkemyksensä vapaasti ilman painostusta, lojaalisuusristiriitoja tai ulkopuolista vaikuttamista. Erityistä huomiota tulee kiinnittää tilanteisiin, joissa lapsen yhteys toiseen vanhempaansa on heikentynyt tai katkennut pitkäksi aikaa. Tällöin lapsen mielipiteen arvioinnissa tulee huomioida myös yhteydenpidon toteutuminen ja mahdolliset vieraannuttamisen vaikutukset.

Yhdistys pitää tärkeänä, että lapsen kuulemisen lisäksi viranomaisilla säilyy velvollisuus arvioida lapsen kokonaistilannetta itsenäisesti. Lapsen osallisuuden vahvistaminen ei saa johtaa tilanteeseen, jossa vastuu vaikeista ratkaisuista siirtyy lapselle tai jossa lapsen yksittäinen mielipide korvaa kokonaisvaltaisen lapsen edun arvioinnin.

Pidämme myös tärkeänä, että lapselle tarjotaan riittävästi tukea oman näkemyksensä muodostamiseen. Tämä voi edellyttää esimerkiksi puolueetonta keskustelutukea, edunvalvojan käyttöä tai muita keinoja, joiden avulla lapsi voi tuoda esiin näkemyksiään turvallisesti ja ilman pelkoa seurauksista.

Lapsen osallisuutta koskevat ehdotukset ovat kokonaisuutena kannatettavia. Niiden käytännön toimivuuden kannalta olennaista on kuitenkin varmistaa, että lapsen kuulemisen yhteydessä arvioidaan myös lapsen ihmissuhteiden tilanne, mahdolliset vaikuttamisyritykset sekä lapsen mahdollisuus ylläpitää suhteita molempiin vanhempiinsa ja muihin läheisiin henkilöihin. Näin voidaan parhaiten turvata sekä lapsen osallisuus että lapsen kokonaisedun toteutuminen.

13. Lausuntopalaute luvusta 6 (Menettelysäännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 6 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Isät Lasten Asialla ry pitää tärkeänä, että lastensuojelun menettelysäännökset ovat selkeitä, ennakoitavia ja yhdenmukaisia koko maassa. Menettelysäännösten keskeisenä tavoitteena tulee olla lapsen oikeusturvan vahvistaminen sekä päätöksenteon läpinäkyvyyden parantaminen.

Pidämme myönteisenä menettelyjen selkeyttämistä ja eri toimijoiden vastuiden täsmentämistä. Käytännössä lastensuojeluprosessit ovat usein pitkiä ja monimutkaisia, minkä vuoksi sekä lapsen että vanhempien on voitava ymmärtää, miten päätökset syntyvät, mihin ne perustuvat ja millä tavoin niihin voidaan vaikuttaa tai hakea muutosta.

Yhdistys korostaa, että menettelysäännösten käytännön toimivuus riippuu merkittävästi siitä, kuinka hyvin lapsen, vanhempien ja muiden läheisten henkilöiden osallisuus toteutuu koko prosessin ajan. Asianosaisille tulee turvata riittävät mahdollisuudet saada tietoa, tulla kuulluiksi ja esittää oma näkemyksensä ennen merkittävien päätösten tekemistä.

Erytystä huomiota tulisi kiinnittää tilanteisiin, joissa lapsen ja vanhemman välinen yhteys on heikentynyt tai katkennut. Menettelysäännöissä tulisi nykyistä vahvemmin korostaa viranomaisten velvollisuutta selvittää lapsen läheissuhteiden tilanne sekä arvioida, ovatko yhteydenpidon ongelmat seurausta lapsen turvallisuuteen liittyvistä tekijöistä vai esimerkiksi pitkittyneistä ristiriidoista, puutteellisesta tuesta tai mahdollisesta vieraannuttamisesta.

Yhdistys pitää tärkeänä myös päätösten perusteluvollisuuden vahvistamista. Erityisesti yhteydenpitoa, sijoituksia, sijaishuoltoa ja jälleenyhdistämistä koskevissa ratkaisuissa tulisi selkeästi perustella, miten lapsen etua on arvioitu ja millä tavoin lapsen oikeus perhesuhteisiin on otettu huomioon päätöksenteossa.

Käytännön toimivuuden kannalta olisi tärkeää varmistaa, että menettelyt eivät muodostu tarpeettoman raskaiksi tai hitaiksi. Samalla on kuitenkin huolehdittava siitä, ettei tehokkuuden tavoittelu johda lapsen tai vanhempien oikeusturvan heikkenemiseen. Lastensuojelun päätöksenteossa tarvitaan sekä riittävää huolellisuutta että oikea-aikaisuutta.

Kokonaisuutena luvun 6 ehdotukset ovat kannatettavia. Menettelysäännösten vaikuttavuutta vahvistaisi kuitenkin se, että lapsen läheissuhteiden suoja, yhteydenpidon toteutuminen sekä mahdollisten vieraannuttamistilanteiden tunnistaminen huomioitaisiin nykyistä selkeämmin osana päätöksentekoa ja asian selvittämistä koskevia velvoitteita.

14. Lausuntopalaute luvusta 7 (Lastensuojelun avohuolto): Ovatko lastensuojelun avohuoltoa koskevat ehdotukset mielestänne kannatettavia?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Isät Lasten Asialla ry pitää avohuollon ensisijaisuuden vahvistamista ja varhaisen tuen kehittämistä lähtökohtaisesti kannatettavana. Lapsia ja perheitä tulisi tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ennen tilanteiden vakavaa kriisiytymistä ja mahdollista kodin ulkopuolista sijoitusta. Vaikuttavat avohuollon tukitoimet voivat parhaimmillaan vahvistaa vanhemmuutta, ehkäistä ongelmien kärjistymistä ja vähentää raskaampien lastensuojelutoimenpiteiden tarvetta.

Ehdotusten myönteisenä vaikutuksena voidaan pitää sitä, että perheet voivat saada tukea aikaisemmassa vaiheessa ja yksilöllisemmin kuin nykyisin. Tämä voi vähentää huostaanottojen tarvetta sekä parantaa lasten ja vanhempien mahdollisuuksia selviytyä vaikeista elämäntilanteista omassa arkiympäristössään.

Lakiluonnoksessa jää kuitenkin puutteellisesti huomioiduksi lapsen oikeus molempiin vanhempiinsa sekä perhesuhteiden säilymisen tukeminen. Käytännössä lapsen hyvinvointia voivat vaarantaa myös pitkittyneet vanhempien väliset ristiriidat, yhteydenpidon estyminen tai lapsen vieraantuminen toisesta vanhemmastaan. Näiden tilanteiden tunnistamiseen ja korjaamiseen tulisi olla nykyistä vahvempia avohuollon tukitoimia.

Yhdistys katsoo, että tilanteet, joissa lapsi ei tapaa toista vanhempaansa pitkäaikaisesti ilman lapsen turvallisuuteen liittyviä perusteita, tulisi tunnistaa lapsen hyvinvointia vaarantavaksi tekijäksi. Avohuollon palveluiden tulisi sisältää nykyistä enemmän keinoja tukea lapsen ja vanhemman välisen suhteen säilymistä ja palauttamista silloin, kun se on lapsen edun mukaista.

Lisäksi on tärkeää varmistaa, että avohuollon palveluihin osoitetaan riittävät resurssit. Ilman riittäviä henkilöstö- ja palveluresursseja uudistuksen tavoitteet voivat jäädä toteutumatta käytännössä.

Kokonaisuutena ehdotuksilla voi olla myönteisiä vaikutuksia lasten ja perheiden varhaiseen tukemiseen sekä raskaampien lastensuojelutoimenpiteiden ehkäisyyn. Vaikutuksia voitaisiin kuitenkin vahvistaa huomioimalla nykyistä paremmin lapsen perhesuhteiden suoja, vanhemmasta vieraannuttamisen ehkäisy sekä lapsen oikeus säilyttää yhteys molempiin vanhempiinsa.

15. Lausuntopalaute luvusta 8 (Lapsen kiireellinen sijoitus): Onko kiireellisen sijoituksen jatkoa koskeva ehdotus (keston lyhentäminen 30 vuorokaudesta 14 vuorokauteen) mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Isät Lasten Asialla ry pitää lähtökohtaisesti kannatettavana tavoitetta, jonka mukaan kiireelliset sijoitukset pysyvät aidosti tilapäisinä toimenpiteinä ja lapsen tilanteesta tehdään jatkotarkaisut mahdollisimman nopeasti. Lapsen edun mukaista on, ettei hän joudu olemaan pitkään epäselvässä tilanteessa ilman tietoa tulevista järjestelyistä.

Kiireellisen sijoituksen jatkoajan lyhentäminen 30 vuorokaudesta 14 vuorokauteen voi nopeuttaa päätöksentekoa ja kannustaa viranomaisia tekemään tarvittavat selvitykset nykyistä tehokkaammin. Tämä voi vahvistaa lapsen oikeusturvaa ja vähentää pitkittyneitä väliaikaisratkaisuja.

Samalla uudistukseen liittyy merkittäviä käytännön haasteita. Lastensuojelun henkilöstöpula, suuret asiakasmäärät ja vaihtelevat resurssit voivat johtaa siihen, ettei lapsen ja perheen tilannetta ehditä arvioida riittävän perusteellisesti lyhyemmässä määräajassa. Erytisen haastavia ovat tilanteet, joissa lapsen olosuhteisiin liittyy useita toimijoita, perheristiriitoja tai pitkäaikaisia perhesuhteisiin liittyviä ongelmia.

Yhdistys pitää tärkeänä, että määräajan lyhentäminen ei johda arviointien pinnallistumiseen tai lapsen ja vanhempien kuulemisen heikkenemiseen. Kiireellisen sijoituksen aikana tulee olla mahdollisuus selvittää huolellisesti myös lapsen läheissuhteiden tilanne, yhteydenpidon toteutuminen sekä mahdolliset perhesuhteita kuormittavat tekijät.

Erytisesti tilanteissa, joissa taustalla on pitkittyneitä vanhempien välisiä ristiriitoja tai lapsen yhteydenpidon ongelmia, tulee arvioinnissa huomioida myös lapsen oikeus säilyttää suhteensa molempiin vanhempiinsa. Lyhyempi määräaika ei saa heikentää mahdollisuuksia tehdä lapsen kokonaistilanteesta laadukasta ja puolueetonta arviointia.

Ehdotuksella voi parhaimmillaan olla myönteisiä vaikutuksia päätöksenteon nopeuteen ja lasten oikeusturvaan. Vaikutusten toteutuminen edellyttää kuitenkin riittäviä henkilöstöresursseja, toimivia työmenetelmiä sekä sitä, että lapsen tilanteen kokonaisarviointi säilyy laadukkaana myös lyhyemmässä määräajassa. Tästä syystä pidämme ehdotusta osittain kannatettavana.

16. Lausuntopalaute luvusta 9 (Huostaanotto): Onko huostaanottoa koskeva ehdotus (50 §) mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Isät Lasten Asialla ry pitää huostaanottoa koskevan sääntelyn selkeyttämistä lähtökohtaisesti kannatettavana. Huostaanotto on yksi voimakkaimmista julkisen vallan puuttumiskeinoista perheen elämään, minkä vuoksi sen edellytysten tulee olla tarkkarajaisia, ennakoitavia ja yhdenmukaisesti sovellettavia. Selkeä sääntely voi vahvistaa sekä lapsen että vanhempien oikeusturvaa ja parantaa päätöksenteon laatua.

Ehdotuksen myönteisenä vaikutuksena voidaan pitää sitä, että huostaanoton perusteiden arviointi ja päätöksenteko voivat yhdenmukaistua eri hyvinvointialueilla. Tämä voi vähentää tulkintaeroja ja lisätä päätösten ennakoitavuutta.

Yhdistys katsoo kuitenkin, että lapsen edun arvioinnissa tulisi nykyistä vahvemmin huomioida lapsen oikeus perhesuhteisiin sekä yhteyteen molempien vanhempiensa kanssa. Huostaanottoa arviotaessa tulee tarkastella lapsen kokonaistilannetta, mukaan lukien lapsen emotionaalinen hyvinvointi, identiteetin kehitys sekä mahdollisuudet säilyttää merkitykselliset ihmissuhteensa.

Käytännössä lapsen hyvinvointia voivat vaarantaa myös pitkäaikainen yhteydenpidon estyminen, vanhemmasta vieraannuttaminen tai muut vakavat perhesuhteisiin liittyvät ongelmat. Näiden tekijöiden merkitys lapsen kehitykselle tulisi tunnistaa nykyistä selvemmin osana lastensuojelullista arviointia.

Lisäksi yhdistys pitää tärkeänä, että huostaanotto nähdään aidosti väliaikaisena ja lapsen edun mukaisena suojelutoimenpiteenä silloin, kun siihen on perusteet. Huostaanoton aikana tulee aktiivisesti tukea lapsen yhteyksiä vanhempiinsa, sisaruksiinsa ja muihin läheisiin henkilöihin sekä ylläpitää jälleenyhdistämisen mahdollisuuksia aina, kun se on lapsen edun mukaista.

Ehdotuksen vaikutukset voivat olla myönteisiä erityisesti päätöksenteon selkeyden ja oikeusturvan näkökulmasta. Samalla on tärkeää varmistaa, ettei sääntelyn käytännön soveltaminen johda tilanteisiin, joissa lapsen perhesuhteiden merkitys jää liian vähälle huomiolle tai joissa huostaanotosta muodostuu tosiasialisesti pysyvä ratkaisu ilman aktiivista työskentelyä perheen jälleenyhdistämiseksi.

Näistä syistä pidämme ehdotusta osittain kannatettavana.

17. Lausuntopalaute luvusta 10 (Kodin ulkopuolinen sijoitus): Onko kodin ulkopuolisten sijoitusten ja sijoituspaikkojen valvontaa koskevien säännösten täsmentäminen ja vastuunjaon selkeyttäminen ehdotetulla tavalla mielestänne kannatettavaa?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Isät Lasten Asialla ry pitää kodin ulkopuolisten sijoitusten ja sijoituspaikkojen valvontaa koskevien säännösten täsmentämistä sekä vastuunjaon selkeyttämistä kannatettavana. Lasten oikeusturvan, turvallisuuden ja yhdenvertaisen kohtelun kannalta on tärkeää, että valvontavastuut ovat selkeästi määriteltyjä ja että eri toimijoiden tehtävät ovat yksiselitteisiä.

Ehdotuksen myönteisenä vaikutuksena voidaan pitää sitä, että valvonnan laatu ja yhdenmukaisuus voivat parantua eri hyvinvointialueilla. Selkeä vastuunjako vähentää riskiä siitä, että lasten kokemukset, sijoituspaikan toimintaan liittyvät puutteet tai lapsen oikeuksien toteutumiseen liittyvät ongelmat jäävät havaitsematta tai ilman tarvittavia toimenpiteitä.

Yhdistys pitää tärkeänä, että valvonta kohdistuu lapsen fyysisen turvallisuuden lisäksi myös lapsen oikeuksien toteutumiseen laajemmin. Valvonnassa tulisi arvioida muun muassa lapsen osallisuuden toteutumista, kohtelua sijoituspaikassa, mahdollisuutta tulla kuulluksi sekä yhteydenpidon toteutumista vanhempiin, sisaruksiin ja muihin läheisiin henkilöihin.

Erytystä huomiota tulisi kiinnittää siihen, miten sijoituspaikat tukevat lapsen perhesuhteita ja jälleenyhdistämisen tavoitteita. Käytännössä lapsen yhteys vanhempiinsa voi heikentyä sijoituksen aikana myös ilman varsinaisia rajoituspäätöksiä. Valvonnassa tulisi siksi seurata aktiivisesti, toteutuuko lapsen oikeus ylläpitää hänelle merkityksellisiä ihmissuhteita ja saada tukea niiden säilyttämiseen.

Yhdistys katsoo myös, että sijoituspaikkojen valvonnassa tulisi kiinnittää huomiota mahdollisiin lapsen vieraannuttamisiin. Lapsen ja vanhemman välisen suhteen heikkeneminen tai katkeaminen ilman lapsen turvallisuuteen liittyviä perusteita voi aiheuttaa merkittäviä pitkäaikaisia haittoja lapsen hyvinvoinnille, identiteetin kehitykselle ja myöhemmille ihmissuhteille.

Kokonaisuutena arvioiden ehdotettu sääntely voi vahvistaa lasten oikeusturvaa, parantaa sijoituspaikkojen toiminnan laatua ja lisätä valvonnan vaikuttavuutta. Vaikutuksia voitaisiin edelleen vahvistaa varmistamalla, että valvonta kattaa järjestelmällisesti myös lapsen perhesuhteiden toteutumisen ja yhteydenpidon tukemisen sijoituksen aikana.

18. Lausuntopalaute luvusta 11 (Laitoshoido): Onko ehdotus lastensuojelulaitoksen asuinyksikön henkilöstömitoituksen täsmentämisestä ja osittaisesta joustavoittamisesta (ml. lapsikohtainen vähimmäismitoitus 1 työntekijä/lapsi sekä mahdollisuus suhteuttaa mitoitusta sijoitettujen lasten lukumäärään) mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Isät Lasten Asialla ry pitää myönteisenä sitä, että henkilöstömitoitusta koskevaa sääntelyä täsmennetään ja että jokaiselle lapselle turvataan lapsikohtainen vähimmäismitoitus. Lastensuojelulaitoksiin sijoitetuilla lapsilla on usein taustallaan merkittäviä hyvinvointiin, turvallisuuteen ja ihmissuhteisiin liittyviä haasteita, joiden vuoksi riittävä henkilöstöresurssi on välttämätön laadukkaan hoidon ja kasvatuksen toteutumiseksi.

Ehdotuksen myönteisenä vaikutuksena voidaan pitää sitä, että henkilöstöresursseja voidaan kohdentaa nykyistä joustavammin lasten todellisten tarpeiden mukaan. Tämä voi parantaa toiminnan tehokkuutta sekä mahdollistaa resurssien suuntaamisen erityistä tukea tarvitseville lapsille.

Yhdistys suhtautuu kuitenkin varauksellisesti henkilöstömitoituksen joustavoittamiseen, mikäli sen käytännön seurauksena henkilöstön määrä vähenee tai työntekijöiden mahdollisuudet kohdata lapsia yksilöllisesti heikkenevät. Lastensuojelulaitoksissa tarvitaan riittävästi aikaa luottamuksellisten suhteiden rakentamiseen, lasten kuulemiseen sekä heidän arjen ja kehityksensä tukemiseen.

Pidämme erityisen tärkeänä, että henkilöstöresurssit mahdollistavat myös lapsen suhteiden ylläpitämisen vanhempiinsa, sisaruksiinsa ja muihin läheisiin henkilöihin. Yhteydenpidon järjestäminen, tapaamisten tukeminen sekä jälleenyhdistämiseen tähtäävä työ edellyttävät henkilöstöltä aikaa ja osaamista. Mikäli henkilöstömitoitus muodostuu liian niukaksi, vaarana on, että nämä lapsen kannalta keskeiset tehtävät jäävät muiden kiireellisten tehtävien varjoon.

Yhdistys katsoo lisäksi, että henkilöstömitoituksen vaikutuksia tulisi seurata valtakunnallisesti. Arvioinnissa tulisi tarkastella muun muassa lasten hyvinvointia, henkilöstön vaihtuvuutta, turvallisuutta, rajoitustoimenpiteiden käyttöä, lasten osallisuuden toteutumista sekä yhteydenpidon toteutumista läheisiin henkilöihin.

Ehdotuksella voi olla myönteisiä vaikutuksia toiminnan joustavuuteen ja resurssien kohdentamiseen. Samalla on kuitenkin tärkeää varmistaa, ettei joustavoittaminen johda lasten yksilöllisen tuen, perhesuhteiden ylläpitämisen tai lastensuojelutyön laadun heikkenemiseen. Näistä syistä pidämme ehdotusta osittain kannatettavana.

19. Onko ehdotus turvahenkilöä koskevaksi sääntelyksi, jossa turvahenkilön tehtävät ja toimivaltuudet erotetaan selvästi hoito- ja kasvatustehtävistä, mielestänne toimiva?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Isät Lasten Asialla ry pitää ehdotusta pääosin toimivana ja kannatettavana. Turvahenkilön tehtävien ja toimivaltuuksien selkeä erottaminen hoito- ja kasvatustehtävistä voi vahvistaa lasten oikeusturvaa, lisätä toiminnan läpinäkyvyyttä sekä selkeyttää eri työntekijäryhmien vastuita lastensuojelulaitoksissa.

Ehdotuksen myönteisenä vaikutuksena voidaan pitää sitä, että lapselle muodostuu aiempaa selkeämpi käsitys eri työntekijöiden rooleista. Hoito- ja kasvatustyö perustuu luottamuksellisiin ihmissuhteisiin, kun taas turvahenkilön tehtävänä on huolehtia turvallisuuteen liittyvistä tilanteista ja käyttää tarvittaessa laissa säädettyjä toimivaltuuksia. Roolien selkeä erottaminen voi helpottaa luottamuksen rakentamista lapsen ja kasvatuksesta vastaavan henkilöstön välille.

Yhdistys pitää tärkeänä, että turvahenkilöiden toimivaltuuksien käyttö on tarkkarajaista, hyvin dokumentoitua ja tehokkaan valvonnan piirissä. Lapsella tulee olla selkeä tieto siitä, missä tilanteissa toimivaltuuksia voidaan käyttää sekä millaiset oikeusturvakeinot hänellä on käytettävissään.

Sääntelyn vaikutukset riippuvat kuitenkin merkittävästi siitä, miten järjestelmä toteutetaan käytännössä. Turvahenkilöiden koulutuksessa tulisi painottaa lapsen oikeuksia, vuorovaikutustaitoja, konfliktien ennaltaehkäisyä sekä trauma- ja kiintymyssuhdeosaamista. Turvallisuuden ylläpitämisen ensisijaisena tavoitteena tulisi olla tilanteiden rauhoittaminen mahdollisimman vähän rajoittavin keinoin.

Yhdistys korostaa myös, että turvallisuustehtävien eriyttäminen ei saa johtaa lapsen näkökulmasta pirstaleiseen toimintakulttuuriin. Turvahenkilöiden, sosiaalityöntekijöiden ja hoito- ja kasvatustyötä tekevien työntekijöiden yhteistyön tulee olla saumatonta ja lapsen edun mukaista.

Kokonaisuutena ehdotus voi vahvistaa laitosten toiminnan selkeyttä, lasten oikeusturvaa sekä turvallisuutta. Erityisen tärkeää on varmistaa, että turvallisuuteen liittyvien tehtävien eriyttäminen tukee samalla myös lapsen hyvinvointia, osallisuutta sekä mahdollisuutta ylläpitää luottamuksellisia suhteita laitoksen aikuisiin ja läheisiinsä.

**20. Lausuntopalaute luvusta 12 (Lapsen erityistä suojelua turvaavat rajoitukset sijaishuollon aikana):
Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 12 säännöksistä 90 § (yhteydenpidon rajoittaminen) ja 93 § (henkilöntarkastus) ja niiden käytännön toimivuudesta ja vaikutuksista.**

Isät Lasten Asialla ry pitää tärkeänä, että sijaishuollon aikaisia rajoitustoimenpiteitä koskeva sääntely turvaa sekä lapsen turvallisuuden että lapsen perus- ja ihmisoikeudet. Rajoitustoimenpiteiden tulee aina perustua välttämättömyyteen, yksilölliseen harkintaan sekä mahdollisimman vähäiseen puuttumiseen lapsen oikeuksiin.

90 § Yhteydenpidon rajoittaminen

Yhdistys korostaa, että lapsen oikeus ylläpitää yhteyttä vanhempiinsa, sisaruksiinsa ja muihin läheisiin henkilöihin on keskeinen osa lapsen hyvinvointia, identiteetin kehitystä ja perhe-elämän suojaa. Yhteydenpidon rajoittamisen tulee olla poikkeuksellinen toimenpide, jota käytetään vain silloin, kun se on välttämätöntä lapsen terveyden, turvallisuuden tai kehityksen turvaamiseksi.

Käytännössä on tärkeää varmistaa, että yhteydenpidon rajoituksia ei käytetä pidempään tai laajemmin kuin on välttämätöntä. Päätösten tulee perustua ajantasaiseen yksilölliseen arvioon, ja niiden tarvetta tulee arvioida säännöllisesti uudelleen. Erityistä huomiota tulee kiinnittää siihen, ettei yhteydenpidon rajoittaminen johda tarpeettomaan lapsen ja vanhemman välisen suhteen heikkenemiseen tai katkeamiseen.

Yhdistys pitää tärkeänä, että myös sijaishuollon aikana tunnistetaan mahdollinen lapsen vieraannuttaminen. Valvonnassa ja päätöksenteossa tulisi arvioida, edistetäänkö vai heikennetäänkö käytännön toimilla lapsen mahdollisuuksia ylläpitää merkityksellisiä suhteita vanhempiinsa ja muihin läheisiin henkilöihin. Mikäli yhteydenpitoa rajoitetaan, tulisi samalla suunnitella, millä tavoin yhteydenpidon turvallinen palauttaminen mahdollistetaan tilanteen sen salliessa.

93 § Henkilöntarkastus

Yhdistys pitää henkilöntarkastusta perusteltuna silloin, kun se on välttämätöntä lapsen tai muiden henkilöiden turvallisuuden varmistamiseksi. Kyseessä on kuitenkin merkittävä puuttuminen lapsen henkilökohtaiseen koskemattomuuteen, minkä vuoksi toimivaltuuksien tulee olla tarkkarajaisia ja niiden käyttöä tulee valvoa huolellisesti.

Käytännössä henkilöntarkastusten tulee perustua aina yksilölliseen arvioon eikä niitä tule käyttää rutiininomaisesti. Toimenpiteen toteuttamisessa tulee kunnioittaa lapsen ihmisarvoa, yksityisyyttä ja oikeutta asialliseen kohteluun. Lapselle tulee selittää toimenpiteen perusteet hänen ikänsä ja kehitystasonsa huomioon ottaen.

Yhdistys pitää tärkeänä, että henkilöntarkastusten käytöstä kerätään seurantatietoa valtakunnallisesti ja että niiden käyttöä arvioidaan säännöllisesti. Näin voidaan varmistaa, että toimivaltuuksia käytetään yhdenmukaisesti ja lain tarkoituksen mukaisesti.

Kokonaisuutena luvun 12 säännökset ovat tarpeellisia lapsen turvallisuuden turvaamiseksi. Niiden soveltamisessa tulee kuitenkin erityisesti varmistaa, että yhteydenpidon rajoittaminen säilyy aidosti

viimesijaisena keinona, lapsen perhesuhteiden suoja toteutuu myös sijaishuollon aikana ja että kaikki rajoitustoimenpiteet perustuvat yksilölliseen, huolellisesti perusteltuun arviointiin.

21. Lausuntopalaute luvusta 13 (Jälkihuolto): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 13 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Isät Lasten Asialla ry pitää jälkihuoltoa keskeisenä osana lastensuojelun kokonaisuutta. Jälkihuollon tarkoituksena on tukea nuoren siirtymistä itsenäiseen elämään sekä ehkäistä syrjäytymistä, koulutuksen keskeytymistä, mielenterveysongelmia ja muita myöhempiä hyvinvointiriskejä. Riittävä ja oikea-aikainen jälkihuolto voi merkittävästi parantaa nuoren mahdollisuuksia rakentaa vakaata aikuisuutta.

Yhdistys pitää tärkeänä, että jälkihuollon palvelut ovat aidosti yksilöllisiä ja perustuvat nuoren tarpeisiin. Käytännössä nuorten tilanteet vaihtelevat merkittävästi, minkä vuoksi palveluiden tulee sisältää riittävää tukea esimerkiksi asumiseen, koulutukseen, työllistymiseen, taloudenhallintaan, sosiaalisiin suhteisiin ja mielenterveyteen liittyvissä kysymyksissä.

Eryistä huomiota tulisi kiinnittää nuoren läheisverkostojen ja perhesuhteiden tukemiseen. Lastensuojelun aikana katkenneet tai heikentyneet suhteet vanhempiin, sisaruksiin ja muihin läheisiin voivat vaikeuttaa nuoren identiteetin rakentumista ja itsenäistymistä. Jälkihuollossa tulisi nykyistä aktiivisemmin tukea turvallisten ja lapsen edun mukaisten perhesuhteiden ylläpitämistä ja tarvittaessa niiden palauttamista.

Yhdistys katsoo, että myös sijaishuollon aikana mahdollisesti syntyneiden yhteydenpidon ongelmien ja vieraannuttamisen vaikutusten tunnistaminen kuuluu jälkihuollon tehtäviin. Nuorella tulisi olla mahdollisuus saada tukea omien perhesuhteidensa käsittelyyn ja rakentamiseen myös täysi-ikäistymisen jälkeen.

Käytännön toimivuuden kannalta keskeistä on varmistaa jälkihuollon riittävät resurssit sekä palveluiden yhdenvertainen saatavuus koko maassa. Nuoren saaman tuen ei tulisi riippua siitä, millä hyvinvointialueella hän asuu. Lisäksi nuorelle tulisi nimetä pysyvä vastuuhenkilö aina, kun se on hänen tilanteensa kannalta tarkoituksenmukaista.

Kokonaisuutena luvun 13 säännökset tukevat jälkihuollon tavoitteita. Jälkihuollon vaikuttavuutta voitaisiin kuitenkin vahvistaa huomioimalla nykyistä paremmin nuoren perhesuhteiden merkitys, läheisverkostojen tukeminen sekä mahdollisuus korjata lastensuojelun aikana syntyneitä tai pitkittyneitä ihmissuhdekatkoksia. Tämä tukisi sekä nuoren hyvinvointia että onnistunutta siirtymistä itsenäiseen aikuisuuteen.

22. Lausuntopalaute luvusta 17 (Voimaantulo): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita voimaantumista koskevista säännöksistä ja niiden vaikutuksista.

Isät Lasten Asialla ry pitää tärkeänä, että lastensuojelulain muutosten voimaantulo toteutetaan hallitusti ja siten, että hyvinvointialueilla, tuomioistuimilla, palveluntuottajilla ja muilla toimijoilla on riittävästi aikaa valmistautua uusiin velvoitteisiin ja toimintatapoihin.

Lainsäädännön tavoitteiden toteutuminen riippuu merkittävästi siitä, kuinka hyvin uudistuksen toimeenpano onnistuu käytännössä. Pelkkä lainsäädännön muuttaminen ei yksin riitä, mikäli henkilöstöllä ei ole riittävästi koulutusta, ohjeistusta tai resursseja uusien säännösten soveltamiseen. Eryteisesti lapsen osallisuuteen, yhteydenpidon toteutumiseen, päätöksenteon muutoksiin sekä

sijaishuollon valvontaan liittyvät uudistukset edellyttävät yhtenäisiä valtakunnallisia toimintakäytäntöjä.

Yhdistys pitää tärkeänä, että voimaantulon yhteydessä järjestetään riittävä koulutus sosiaalityöntekijöille, sijaishuollon henkilöstölle, edunvalvojille sekä muille lastensuojelun toimijoille. Koulutuksessa tulisi käsitellä myös lapsen oikeutta perhesuhteisiin, jälleenyhdistämisen tavoitteita sekä tilanteita, joissa lapsen yhteys vanhempansa on vaarantunut tai katkennut.

Voimaantulon vaikutusten arvioinnissa tulisi seurata erityisesti sitä, toteutuvatko uudistuksen tavoitteet käytännössä. Seuranta olisi perusteltua kohdistaa muun muassa lastensuojelun asiakasmääriin, päätöksenteon kestoon, lasten ja perheiden oikeusturvaan, yhteydenpidon toteutumiseen sekä sijoitettujen lasten hyvinvointiin.

Yhdistys katsoo myös, että uudistuksen vaikutuksia tulisi arvioida erikseen lapsen ja vanhemman välisen yhteydenpidon näkökulmasta. Lastensuojelun tavoitteena tulee olla lapsen turvallisuuden ohella myös hänen merkityksellisten ihmissuhteidensa suojaaminen ja jälleenyhdistämisen edellytysten tukeminen silloin, kun se on lapsen edun mukaista.

Kokonaisuutena voimaantulosäännökset ovat tarkoituksenmukaisia, mikäli niiden toimeenpanoon varataan riittävät resurssit ja uudistuksen vaikutuksia seurataan järjestelmällisesti. Huolellinen käyttöönotto vähentää riskiä alueellisista tulkintaeroista ja tukee lain tavoitteiden yhdenmukaista toteutumista koko maassa.

23. Lausuntopalaute ehdotuksesta koskien lisärahoitusta tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) turvaamiseksi yksityisissä koulukodeissa ja Valtion koulukodeissa: Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita TUVA-koulutuksen rahoitusta koskevasta säännöksestä ja sen vaikutuksista.

Isät Lasten Asialla ry pitää tärkeänä, että tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) järjestämiseen osoitetaan riittävät resurssit myös yksityisissä koulukodeissa ja valtion koulukodeissa. Sijoitetuilla lapsilla ja nuorilla on usein keskimääräistä enemmän koulunkäyntiin, oppimiseen ja elämänhallintaan liittyviä haasteita, minkä vuoksi heidän koulutuspolkujensa tukeminen on erityisen tärkeää.

Lisärahoituksen myönteisenä vaikutuksena voidaan pitää sitä, että koulukodit voivat järjestää TUVA-koulutusta laadukkaasti ja pitkäjänteisesti myös niille nuorille, joiden opinnot ovat keskeytyneet tai joiden koulupolku on ollut katkonainen. Riittävä rahoitus voi vahvistaa nuorten mahdollisuuksia siirtyä toisen asteen koulutukseen, vähentää koulutuksen ulkopuolelle jäämistä sekä ehkäistä syrjäytymistä.

Yhdistys korostaa, että koulutuksen merkitys sijoitettujen lasten ja nuorten tulevaisuudelle on erityisen suuri. Koulutuksellinen tuki ei ole ainoastaan oppimiseen liittyvä kysymys, vaan myös keskeinen osa nuoren osallisuutta, itsenäistymistä ja yhteiskuntaan kiinnittymistä.

Pidämme tärkeänä, että rahoitusjärjestelmä huomioi koulukodeissa olevien nuorten yksilölliset tarpeet sekä sen, että opetuksen järjestäminen voi vaatia tavanomaista enemmän henkilöstöresursseja, pienryhmäopetusta ja moniammatillista yhteistyötä. Rahoituksen tulee mahdollistaa laadukas opetus eikä pelkästään vähimmäistason toteuttaminen.

Lisäksi olisi tärkeää seurata rahoituksen vaikutuksia muun muassa koulutukseen osallistumiseen, opintojen etenemiseen, tutkintokoulutukseen siirtymiseen sekä nuorten myöhempään koulutus- ja työelämäkiinnittymiseen.

Kokonaisuutena Isät Lasten Asialla ry pitää lisärahoitusta koskevaa ehdotusta kannatettavana. Riittävä ja pitkäjänteinen rahoitus tukee sijoitettujen nuorten koulutuksellista yhdenvertaisuutta, ehkäisee syrjäytymistä ja vahvistaa heidän mahdollisuuksiaan rakentaa itsenäistä aikuisuutta.

24. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen taloudellisista vaikutuksista?

Isät Lasten Asialla ry katsoo, että esitysluonnos antaa pääosin riittävän kuvan lakiehdotuksen välittömistä taloudellisista vaikutuksista viranomaisille, hyvinvointialueille ja palvelujärjestelmälle. Taloudellisten vaikutusten arvioinnissa on tunnistettu muun muassa henkilöstöresurssien, koulutuksen, valvonnan sekä erilaisten palveluiden järjestämiseen liittyviä kustannuksia.

Yhdistys katsoo kuitenkin, että esityksessä tulisi arvioida nykyistä laajemmin myös uudistuksen pitkän aikavälin yhteiskunnallisia vaikutuksia. Lastensuojelun vaikuttavuus ei näy ainoastaan välittöminä kustannuksina, vaan myös lasten ja nuorten myöhemmässä hyvinvoinnissa, koulutuspoluissa, työelämään kiinnittymisessä sekä palvelutarpeiden kehittämisessä.

Lisäksi vaikutusarvioissa jää vähäiselle huomiolle lapsen perhesuhteiden merkitys hyvinvoinnille ja myöhemmälle elämäkululle. Kansainvälinen tutkimustieto viittaa siihen, että turvallisten ja pysyvien ihmissuhteiden säilyminen tukee lasten kehitystä ja vähentää myöhempien korjaavien palvelujen tarvetta. Vastaavasti pitkäaikaiset perhesuhteiden katkeamiset, yhteydenpidon estyminen tai vanhemmasta vieraantuminen voivat aiheuttaa merkittäviä hyvinvointi- ja kustannusvaikutuksia, joita ei ole arvioitu riittävästi.

Yhdistys pitää tärkeänä, että uudistuksen toimeenpanon yhteydessä seurataan myös sen tosiasiallisia taloudellisia vaikutuksia. Erityisesti tulisi arvioida vaikutuksia lastensuojelun asiakasmääriin, sijoitusten keston, jälleenyhdistämisen onnistumiseen, jälkihuollon tarpeeseen sekä lasten ja nuorten myöhempään palvelujen käyttöön.

Kokonaisuutena arvioiden esitysluonnos antaa pääosin oikean kuvan välittömistä taloudellisista vaikutuksista, mutta pitkän aikavälin vaikutusten sekä perhesuhteiden merkitykseen liittyvien vaikutusten arviointia tulisi täydentää.

25. Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksen 38 §:n 3 momentilla mahdollisesti olevan?

Isät Lasten Asialla ry arvioi, että ehdotetulla 38 § 3 momentilla voi olla jonkin verran kuntien kustannuksia lisääviä vaikutuksia erityisesti niissä tilanteissa, joissa sijoitettujen lasten opetus järjestetään kotikunnan ulkopuolella. Säännös kuitenkin selkiyttää kustannusvastuuta ja tukee sitä periaatetta, että lapsen kotikunta osallistuu opetuksesta aiheutuviin kustannuksiin riippumatta siitä, missä opetus käytännössä järjestetään.

Yhdistys pitää tärkeänä, että taloudelliset vastuut eivät muodostu esteeksi sijoitetun lapsen oikeudelle saada hänen tarpeitaan vastaavaa opetusta. Selkeä korvausjärjestelmä voi parantaa opetuksen järjestäjien mahdollisuuksia tarjota laadukasta opetusta myös niille lapsille, jotka ovat sijoitettuina kodin ulkopuolelle.

Pitkällä aikavälillä säännöksellä voi olla myönteisiä taloudellisia vaikutuksia, mikäli se tukee sijoitettujen lasten koulunkäynnin jatkuvuutta, oppimista ja koulutuksellista yhdenvertaisuutta. Koulutuksen onnistuminen vähentää tutkitusti myöhempää syrjäytymisriskiä sekä korjaavien palvelujen tarvetta.

Yhdistys korostaa myös, että sijoitettujen lasten opetuksen järjestämisessä tulee huomioida lapsen kokonaistilanne, mukaan lukien yhteydet vanhempiin, läheisiin henkilöihin sekä mahdollisuudet

osallistua omaa tulevaisuuttaan koskeviin ratkaisuihin. Koulunkäynti on keskeinen osa lapsen hyvinvointia ja onnistunutta sijoitusta.

Kokonaisuutena säännöksen taloudelliset vaikutukset arvioidaan kohtuullisiksi, ja kustannusvastuun selkeytyminen voi parantaa sekä opetuksen järjestämisen ennakoitavuutta että sijoitettujen lasten koulutuksellisten oikeuksien toteutumista.

26. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen muista vaikutuksista?

Isät Lasten Asialla ry katsoo, että esitysluonnos antaa pääosin riittävän kuvan lakiehdotuksen vaikutuksista lastensuojelun rakenteisiin, viranomaistoimintaan ja palvelujärjestelmään. Vaikutusarvioissa on tunnistettu useita keskeisiä lasten, perheiden ja viranomaisten asemaan liittyviä muutoksia.

Yhdistys arvioi kuitenkin, että eräät lapsen hyvinvointiin ja perhesuhteisiin liittyvät vaikutukset jäävät esityksessä liian vähälle huomiolle. Lastensuojelun keskeisenä tavoitteena on lapsen turvallisuuden lisäksi turvata lapsen tasapainoinen kehitys sekä mahdollisuus ylläpitää hänelle merkityksellisiä ihmissuhteita. Vaikutusarvioissa tulisi tarkastella nykyistä laajemmin sitä, miten ehdotukset vaikuttavat lapsen suhteisiin vanhempiinsa, sisaruksiinsa ja muihin läheisiin henkilöihin.

Eryteisesti yhteydenpidon toteutumiseen, jälleenyhdistämisen edellytyksiin sekä lapsen osallisuuteen liittyvien muutosten käytännön vaikutuksia olisi perusteltua arvioida tarkemmin. Samoin olisi tärkeää arvioida sitä, miten uudistus vaikuttaa tilanteisiin, joissa lapsen yhteys toiseen vanhempansa on heikentynyt tai katkennut pitkäaikaisesti.

Lisäksi yhdistys katsoo, että vaikutusarvioissa tulisi kiinnittää enemmän huomiota lasten kokemuksiin, luottamukseen viranomaisia kohtaan sekä siihen, miten ehdotukset vaikuttavat lasten mahdollisuuksiin tulla aidosti kuulluiksi omissa asioissaan.

Kokonaisuutena esitysluonnos antaa pääosin oikean kuvan lakiehdotuksen välittömistä vaikutuksista, mutta lapsen perhesuhteisiin, jälleenyhdistämiseen, osallisuuteen sekä pitkän aikavälin hyvinvointivaikutuksiin liittyvää arviointia olisi perusteltua täydentää.

27. Vapaamuotoiset huomiot

Isät Lasten Asialla ry pitää tärkeänä, että lastensuojelulainsäädännön uudistamisen lähtökohtana ovat lapsen etu, oikeusturva sekä lapsen oikeus turvallisiin ja pysyviin ihmissuhteisiin. Lakimuutosten toimeenpanossa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että lapsen oikeus perhe-elämään toteutuu käytännössä myös silloin, kun lapsi on lastensuojelun asiakkaana tai sijoitettuna kodin ulkopuolelle.

Yhdistys katsoo, että lastensuojelussa tulisi nykyistä vahvemmin tunnistaa tilanteet, joissa lapsen yhteys vanhempansa on heikentynyt tai katkennut ilman lapsen turvallisuuteen liittyviä perusteita. Pitkäaikainen yhteydenpidon estyminen, vanhemmasta vieraantuminen tai perhesuhteiden passiivinen heikentyminen voivat aiheuttaa lapselle merkittäviä ja pitkäkestoisia haittoja. Näiden tilanteiden tunnistaminen ja korjaaminen tulisi nähdä osana lastensuojelun perustehtävää.

Yhdistys pitää tärkeänä, että tilanteet, joissa lapsi ei tapaa toista vanhempansa pitkäaikaisesti ilman hyväksyttävää syytä, tunnistetaan myös lastensuojelullisena huolena. Viranomaisten tulisi tällaisissa tilanteissa aktiivisesti selvittää tilanteen syitä sekä ryhtyä tarvittaviin toimiin lapsen ja vanhemman välisen suhteen tukemiseksi ja palauttamiseksi silloin, kun se on lapsen edun mukaista.

Lisäksi korostamme, että vieraannuttamista voi esiintyä paitsi vanhempien välisissä huoltoriidoissa myös sijaishuollossa. Tämän vuoksi sosiaalityöntekijöiden, sijaisperheiden, laitosten henkilöstön sekä edunvalvojien koulutuksessa tulisi lisätä osaamista vieraannuttamisen tunnistamisesta, vaikutuksista ja ehkäisemisestä. Myös sijoituspaikkojen valvonnassa tulisi arvioida lapsen läheissuhteiden toteutumista ja yhteydenpidon käytännön mahdollisuuksia.

Pidämme tärkeänä, että lastensuojelun vaikuttavuutta arvioidaan nykyistä laajemmin myös perhesuhteiden näkökulmasta. Seurannassa tulisi tarkastella esimerkiksi yhteydenpidon toteutumista, jälleenyhdistämisen onnistumista, sijoitusten aikaisia perhesuhteita sekä lasten kokemuksia läheisten ihmissuhteiden säilymisestä.

Kokonaisuutena pidämme lakiluonnoksen tavoitteita pääosin kannatettavina. Uudistuksen onnistuminen edellyttää kuitenkin, että lapsen oikeus molempiin vanhempiinsa, läheisiin ihmissuhteisiin sekä omaan identiteettiinsä huomioidaan johdonmukaisesti kaikissa lastensuojelun vaiheissa avohuollosta jälkihuoltoon.

Guilland Petri
Isät lasten asialla ry